

DADALOĞLU'NDA KLASİK EDEBİYAT HUSUSİYETLERİ
THE CHARACTERISTICS OF CLASSICAL LITERATURE
IN DADALOĞLU'S

Yrd. Doç. Dr. Halil ÇEÇEN
D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi

ÖZET

Bu çalışmada önce Dadaloğlu'nun hayatı hakkında kısa bilgi verilmiş, şairin Klasik Edebiyata ait kullandığı nazım şekilleri, kelime ve mazmunları tesbit edilerek örnekleriyle birlikte verilmiştir. Bazı sanatların anlaşılması için, gerekli görülen açıklamalar da yapılmıştır.

ABSTRACT

In this study, The Characteristics of Classical Literature In Dadaloğlu's works have been examined. At first, a brief information has been given about Dadaloğlu's life. Then, the verse types the poet used in Classical Literature, words and mazmuns were determined and some examples were given. Some explanations have been made to describe some of the devices used in his works.

Dadaloğlu, Oğuzların Avşar boyundandır. 1785-1865 yılları arasında yaşadığı tahmin edilmektedir. Asıl adı Veli'dir. Babası da Dadaloğlu mahlasıyla şiirler yazan Aşık Musa adlı bir şairdir.¹ Güney Anadolu'nun Toroslar yöresinde yaşamıştır. Ölüm tarihi kesin olmamakla birlikte, kaynaklarda 1865-1868 arası olarak gösterilmektedir.

Dadaloğlu'nun şiirlerinde tabii ve samimi bir söyleyiş vardır. Şiirleri, göçebelikten yerleşik hayata geçirilmek istenen Türkmen aşiretlerinin mücadeleleri ve bu yeni hayat tarzı karşısında hissettiklerinin anlatılmasıyla doludur.

Toroslarda yaşayan ve tam anlamıyla bir halk şairi olan Dadaloğlu'nda, az da olsa, Klasik edebiyatın etkileri görülmektedir. Zira Klasik Edebiyat ile Halk Edebiyatı akımının çıkış noktaları farklı da olsa birbirinden her zaman etkilenmişlerdir. Klasik Edebiyatı halktan tamamen kopuk saymak yanlış olduğu gibi bu kopukluğu tamamen yok saymak da doğru değildir. En iyi yaklaşım aralarındaki etkileşimi kanıtlarıyla ortaya koymaktır. Zaten "Sade Nesir" aracılığıyla halkla ilişkisini koparmayan Klasik Edebiyat, "Kültür Merkezi" özelliğini taşıyan büyük yerleşim yerlerinden taşraya, halka doğru dalga dalga etkisini devam ettirmiştir. Gerek şekillerde, gerek kullanılan kelime, terim ve mazmunlarda,

¹ İlhan Başgöz, *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*, Ararat Yayınevi, İstanbul, 1968, s.78.

özellikle Halk Edebiyatı ürünlerinde, Klasik Edebiyat etkisi küçümsenmeyecek düzeydedir. Bu konuda yapılan araştırmalar da düşüncemizi desteklemektedir. Etkilerini Karacaoğlan'da² ve Torosların zirvelerinde yaşayan Türkmen oymaklarında³ gördüğümüz bir edebiyat çığırını tamamen halktan kopuk, anlaşılmaz kabul etmek yanlış ve aynı zamanda aşırılık olur.

Klasik ve halk edebiyatı etkileşimi özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda daha da belirginleşmiş, klasik şairlerin heceye,⁴ halk şairlerinin de aruza yönelmelerine sebep olmuştur. Hatta bazı halk şairlerinin divan yazacak kadar bu sahada ilerlediklerini görüyoruz. Bunların başında Aşık Ömer, Erzurumlu Emrah, Dertli, Develili Seyrani'yi sayabiliriz. Hatta Bayburtlu Zihni tertip ettiği divanını saraya takdim etmiştir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, Dadaloğlu da bu etkileşimden nasibini almıştır. Ancak Dadaloğlu, yukarıda adları geçen şairlere göre Klasik Edebiyattan daha az etkilenmiştir. Bu araştırmada halk şairlerinin Klasik Edebiyatta kullanılan terimler yerine Türkçelerini kullanmaları bu etkinin tespitini zorlaştırdığı ifade edilmiştir.⁵ Bu nedenle Dadaloğlu'nun şiirlerinde de dile daha dikkatli bir gözle bakıldığında, kendisinin ne derece klasik şiirin etkisinde olduğu açıkça görülür.⁶

"acap (acep) (28/2), âciz (37/2), âh u zar (12,1), akıl (26/4), âlem (17/1), aman (39/4), asa (57/4), âşkar (49/1), âşık (16/2), avaz (36/4), bâde (6/3), baha (4/2), bahar (5/4), bahçe (29/1), bahşiş (36/4), Bârî (53/2), bela (40/5), ben (5/3), beyt (57/5), bûse (11/4), bülbül (8/2), can (20/5), cehd (40/2), cihan (37/1), cümle âlem (17/1), cünûn (39/1), çeşm (17/3) çile (41/2), dem (44/3), dest (58/5), devr-i zaman (1/3), dibâ (6/2), dilber (13/1), divan durmak (10/2), dost (2/4), dünya (25/1), dürr (7/2), ebru (6/5), ecel (56/4), el (36/1), felek (30/1), ferman (39/4), fidan (1/1), figan (53/1), firkat (8/3), garip (27/2), gayri (55/7), gevher (52/4), gonca (55/3), gurbet (20/2), gül (4/3), gülgün (43/4), hal (6/1), hasret (4/2), hile (âl) (40/5), hitam (30/4), Huda (53/2), hûn (52/2), hûb (29/3), hörü (huri) (7/2), ikrar (11/3), kalem (4/2), kandil (30/1), kasd (58/5), keder (34/3), kem (11/1), keman (35/3), kemlik (53/4), kıyamet (42/1), mah-cemal (55/2), mahzun (24/3), mayil (17/1), mecnun (7/3), medh (4/1), mehenk (43/4), menzil (43/1), mevla (1/3), muhabbet (11/2), murakip (5/2), namerd (42/2), nasihat (54/4), nergiz (29/2), pervane (17/2), post (2/4), rahm (30/1), rakip (11/1), rüsva (37/1), sabi (30/3), safa (55/2), salavat (49/5), saray (4/4), seher (34/1), selam (2/4), selvi (1/1), ser (50/1), serdar (31/4), sevda (2/2), seyran (1/1), sıfat (30/1), sıla (32/5), sır (30/1), sine (7/4), sim-gerdan (13/2), sultan (6/3), sübyan (30/3), sümbül (3/1), şah (39/4), Şam(57/1), şeker (4/1), şirin (32/2), tac (3/2), taht (3/2), tel

² Amil Çelebioğlu, *Karacaoğlan'da Divan Şiiri Hususiyetleri*, TFA 1984, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayını, Ankara 1984, s.17.

³ Cemal Kurnaz, *Halk ve Divan Şiirinin Müsterekleri Üzerine Denemeler*, Akçağ Basım Yayın, Ankara, 1990, s.51

⁴ Nedim, hece vezni, yarım kafiye ve sade halk deyimleriyle koşma yazmıştır. Bakınız; M. Orhan Soysal, *Eski Türk Edebiyatı Metinleri*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2002, s.584.

⁵ Saim Sakaoğlu, *Dadaloğlu*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını 697, Ankara, 1996, s.6.

⁶ Bu çalışmada Saim Sakaoğlu'nun yukarıda adı geçen eserinden yararlanılmıştır. Sade rakamlı olan dipnotlar bu esere ait olup önce şiir numarası sonra bend numarası verilmiştir.

(28/4), temren (7/2), viran (36/1), vird (12/4), yaman (28/5), yar (11/1), zalim (6/5), zâr (35/4), zat (26/5), zemistan (13/1), zülûf (2/1)

Yukarıdaki kelimelerden de anlaşılıyor ki Dadaloğlu Klasik Edebiyat'ın etkisinde kalmış ve bu edebiyata ait mazmun ve imajları kullanmıştır. Ancak bu etkileşim, bunlarla sınırlı kalmamış, birçok iç ve dış unsurlarda, Dadaloğlu'na has bir üslup içinde, kendini göstermiştir.

A. Muhteva Bakımından;

Sevgili: Dadaloğlu'nda sevgili genel anlamda, Klasik Şiirdeki özellikleri taşır. Sevgiliyle ilgili olarak; dilber (13/1), dost (2/4), huri (7/2), leyla (1/4), melek (7/2), selvi boylu (1/1), sultan (6/3), yar (11/1), zalim (6/5), dürr-i mah (7/2) ... denilmektedir.

Yine bir dil-bere meyil aldırđım // Ak gerdanda benler zer nişanlıdır (13/1)

O dostun hasreti sinemi yakar (18/2)
Bezminde dil-berûñ görüp ağıyârı çekme gam
Elbet olur çemende hem,âgûş-ı hâra gül (F H, G)
Dost bî-pervâ felek bî-rahm devrân bî-sükûn
Derd çok hem-derd yok düşman kavî tâli' zebûn (F, G)

Ağız-Dudak: Sevgilinin ağızı ve dudağı goncaya (55/3), şekere (4/1), şerbete (10/4), bala (10/4) benzetilmiştir.

Gel ha güzel gel ha, medhin söyleyim
Ağızın şeker dudakların bal gibi (4/1)
Niçe bir Nev'ıye kûh-ı gamından nâ-murâd olmak
Yüri var olmaz ey şîrîn-dehen lâle-'izâr olmaz (N, G)

Ben: Daha çok renk ve koku bakımından ele alınan ben, âşîğın gönlünü alan güzellik unsurlarındandır.

Sıra sıra olmuş yanakda beni // Öperken onları dişlemek gerek (5/3)
Yine bir dilbere meyil aldırđım // Ak gerdanda benler zer nişanlıdır (13/1)
Hümâ-yı evc-i istiğnâ iken cânâ beni âhır
Hevâ-yı dâne-i hâlûñ uçurdu âşiyânumdan (N, G)

Boy: Sevgilinin boyu, Klasik Edebiyattaki gibi Dadaloğlu'nda da fidana (4/1) ve selviye (12/3) benzetilmiştir.

Yaşta küçük amma boyda münasib // Sallanıyor bir fidanca dal gibi (4/1)

Boyunu benzettim bir selvi dala (12/1)
Gör kadd-i yâri serv-i çemen söylerem saña

Bak ol dehâna râz-ı nihân söylerem saña (ND, G)

Göz: Dadaloğlu'nda göz, klasik edebiyatta olduğu gibi çeşm (17/3) olarak ifade edilmiştir.
Katar katar olmuş gözümün yaşı // Akıyor çeşmimden sel karmakarış (17/3)

Meddâh olalı çeşm-i gazâlâneñe Baki
Öğrendi gazel tarzını Rûmuñ şu'arâsı (B, G)

Kaş: Kaşlar da yine klasik edebiyattaki gibi şekil olarak, kemandır (1/1), kalemdir (4/2), yaydır (7/4).

Kaşlar çatılınca yaylayı yıkar (7/4)
Top top olmuş kirpiklerin bölünmüş
Hoş benzettim samur kaşlar kemana (1/1) Kirpikler ok olmuş kaşları yayı (7/4)
Çün ki tîr-i hecr ile olduñ zahimnâk ey gönül
Çek çevir kendin ki bir kaşı kemân lâzım sana (ND, G)

Kirpik: Kirpik, şekil olarak elife (1/3), kancaya (13/3), oka (7/4) benzetilmiştir.

Eliftir kirpiği iradır kaşı (1/3)
Kirpikler ok olmuş kaşları yayı (7/4)
Bir nigâh-ı nâza şâyân olduk ammâ neyleyim
Sinemiz âmâcgâh-ı tir-i müjgân oldu hep (FH, G)

Saç: Dadaloğlu'nda saç, zülûf (11/4), sırma tel (10/4), sümbül (3/1) olarak ifade edilmiştir.

Zülûflerin dökem saçına tel tel (11/4)
Sırma ile örmüş sümbül saçını (3/1)
Zülfün kemendi kaşına susamış Ahmedin
Çahına düşüp ol zekanın ser-nigun gider (A P, G)

Yüz: Klasik Edebiyattaki gibi sevgilinin yüzü, mah (7/2), aydır (10/1).

Güzelin yüzü de ayın tekeri // Dili oğul balı nöbet şekeri (10/1)
Yâd eyleyince ârizun ey meh-likâ senüñ
Tâb-ı hayâlün itdi dili rûşenâ senüñ (F, G)

Yanak: Klasik Edebiyatta olduğu gibi Dadaloğlu'nda da yanak, güle (3/3), elmaya (13/2), tomurcuk güle (12/2) benzetilmiştir.

Boyunu benzettim bir selvi dala //Yanakları benzer tomurcuk güle (12/2)

Dadaloğlu'm al yanağın gülünden//Misk kokuyor saçlarının telinden (3/3)

Gülşene gel ki câm-ı mey nûş idicek öpüşmege

Gül yanagın tutuverir gonca gelir dudak sunar (NB, G)

Âşık: Âşık gönül ülkesinin padişahı, sultanı olan sevgilinin kuludur (29/4). Sevgilinin yüreğini yaralar (12/4), gönlünü coşturur (26/4), sevda derdine düşürür (2/2). Bülbül gibi sevgilinin dalına konar (8/2), ah u zar eder (12/1). Sevgilinin kirpikleri sinisini deler geçer (7/4). Yar uğruna her türlü eziyete katlanan âşık, canını dahi feda edebilir (13/4). Yeter ki sevgilinin gönlü onda olsun, sevgiliyi görebilsin. Mecnun gibi aklını dahi feda edip dağlarda gezmeye razıdır (7/3). Sevgilinin etrafında pervane gibi dönmeye, mum gibi yanmaya hazırdır (17/2).

Mecnun gibi ben dağları gezerim // Bir güzelde ahdım kaldı nazarım

Nerde güzel görsem ismin yazarım //Defterim elimden aldı sabahdan (7/3)

Gönül: Klasik şiirde olduğu gibi burada da kuşa benzeyen gönül (26/4), yaralı (12/4), coşkulu (26/4), üzüntülü (8/1) ve dertlidir (12/4).

Haçan dosdu ansa gönlüm üzüdür // Şimdi döndüm düzen tutmaz tele ben (8/1)

Dadaloğlu'm der ki yürekden derdim // Güzeli methetmek dilimde virdim

Salını salını giderken gördüm //Yürekte yaralar sızlaşıp gider (12/4)

Sehil kuşu ur(u)ma uçtu // Eğlenmenin vakti geçti

Yaylalar aklıma düşdü // Coşdu gönül durulur mu (26/4)

Zahm-i gamzen merhem urmuşdur dil-i mecrûhuma

Hey ne derdim var ki dermân oldu peykânın senin (AP, G)

Gönül şebbâzını sîmurg-ı Kâfa hem-cenâh eyle

Bu alçaklarda pervaz eyleyen zâg u zegandan geç (HB, G)

Rakip: Klasik şiirimizde âşık-sevgili ikilisi arasında âşık ile yarışan ve ona ortak olan kişidir. Şiirimizde aşağılayıcı bir şekilde vasıflandırılan âşık daima sevgilinin yanında olmak ister. Araya giren kötü rakibe beddua eder.

Yüce hakdan bir dileğim var benim // Yaşadıkça yardan uzak etmesin

Yar yanında geçer olsun her günüm // Kem rakibin dağında gül bitmesin (11/1)

Su yolun ol kûydan toprak olup dutsam gerek

Çün rakibümdür dahi ol kûya koyman vara su (F, K)

Aşk: Edebiyatta, âşıkın bir çok belalalara düşmesine sebep olan aşk, âşığa kanlı gözyaşları akıtır (15/2), uykusunu kaçırır (5/1), yüreğini yaralar (12/4), belini büker, yay eder (12/1), içten zehirler (11/4), deli eder (18/2)

Sana derim sana ey kınalı taş // Gözümden akıttın kanlarla yaş (15/2)

Beni yay eyledi bu ah u zarlar (12/1)

Devşir hey sevdiğim simleri kuşan // Deli olur senin sevdana düşen (18/2)

Benim tek hiç kim zâr u perişân olmasun ya Rab

Esîr-i derd-i aşk u dâğ-ı hicrân olmasun ya Rab (F, G)

B. Şekil Bakımından :

1) Vezin: Aruz ölçüsünü hiç kullanmayan Dadaloğlu, şiirlerini hece vezniyle yazmıştır.

2) Nazım şekli: Dadaloğlu, Klasik Edebiyatta kullanılan şarkı yerine koşma-şarkı nazım şeklini kullanmıştır. Koşma-şarkıda birinci bendin ikinci ve dördüncü mısraları, diğer bendlerin sonunda nakarat olarak tekrarlanır.

şu yalan dünyaya geldim geleli // Severim kır atı bir de güzeli

Değip onbeşime kendim bileli // Severim kır atı bir de güzeli

Atın beli kısa boynu uzun // Kuru suratlısı elma gözünü

Kızın iplik iplik süt beyazını // Severim kır atı bir de güzeli (32/1-2)

Ayrıca Klasik Edebiyatta atlarla ilgili , kaside nazım şekliyle yazılan “rahşiyeler” vardır. Bu durum Klasik Edebiyatta “at sevgisi”nin işlendiğini gösterir. Dadaloğlu da buna karşılık atların özelliklerini sayan “güzelleme” nazım şeklini kullanmıştır. Yukarıdaki şiir buna güzel bir örnektir.

3) Kafiye: Dadaloğlu diğer halk şairleri gibi Halk Edebiyatı kafiye sistemine bağlı kalarak, genelde yarım kafiye kullanmıştır. Bu konuda kuralcı bir tutumu yoktur. Bu da Dadaloğlu’nun Klasik Edebiyatın kafiye sisteminden etkilenmediğini gösterir.

C. Edebi Sanatlar:

Dadaloğlu, Klasik Edebiyatta kullanılan, alliterasyon, cinas, istiare, istifham, mecaz, mübalağa, telmih, teşbih, teşhis gibi edebi sanatları kullanmıştır.

Alliterasyon: Mısra başı kafiyeleri ve bir mısra veya beyitteki ahenkli ünsüz tekrarıdır.

O dostun hasreti sinemi yakar (s) (18/2)

Muhabetlik aramızdan gitmesin (m) (11/2)

Yürü yiğit yürü yoluna yürü (y) (15/1)

Yüce Hakdan bir dileğim var benim // Yaşadıkça yardan irak etmesin

Yar yanında geçer olsun her günüm (y) (11/1)

(“y” sesleri mısra başlarında , yer yer mısra ortalarında tekrarlanmıştır.)

Devşir hey sevdiğim simlerin kuşan // Deli olur senin sevdana düşen

Dostum nerde deyü sorup sormuşam // Muhabbeti ara yerden kaldırma (d) (18/1)

(“d” sesleri mısra başlarında , yer yer mısra ortalarında tekrarlanmıştır).

Cinas: Şekil ve söyleniş bakımından aynı veya birbirine çok yakın, fakat manaları farklı iki kelimeyi şiirde bir araya getirmek veya kafiye olarak kullanmaktır.

Tam Cinaz:

Onüç ondördünde var m' ola yaşı // Alemi devretsem bulunmaz eşi

Katar katar olmuş gözümün yaşı (17/3)

Mütekariip Cinaz:

Yükseklerde şahin gibi süzülür // Enginlerde turna gibi düzülür (8/1)

Andırım boğazı ufacık taşlı // Ağlama sevdiğim gözlerin yaşlı (14/1)

Noksan (mutarraı) Cinaz:

İnanmayan gelsin baksın maşkına // Altın tasda bade içmiş aşkına (6/3)

İstiare: Benzeyen ve (kendisine) benzetilenden sadece biriyle yapılan benzetmeye istiare denir.

Serden geçin yaraları yarayla // Sarın arslanlarım derdi Apalak (40/1)

Gözlerinden akan seller iniler (55/5)

Akıyor çeşmimden sel karmakarış (17/3)

İstifham: Şairin, cevabını bildiği bir konuyu soru şekline sokarak söylemesine istifham sanatı denir.

Acep misli şu cihanda var m'ola (1/2)

Kardaştan kardaşa kemlik m'olur // şahanın yuvası ıssız mı kalır (53/4)

Mecaz-i Mürsel: Bir kelimenin gerçek manası dışında mecazi manada kullanılmasıdır.

Pençe vurur can evini dağıtır // Ecel değırmende unun öğütür (56/4)

Yiğitin gözü kanlısı // Güzelin göğsü benlisi (34/2)

Gönül binmiş aşk atına aşıyor (39/1)

Cihan güzel olsa girmez gözüme (22/1)

Ağaçlar giydi donunu // Kuşlar artırdı ününü (27/3)

Mübalâğa: Bir olayın heyecanın etkisiyle büyütülmesi veya küçültülmesidir.

Yaylalarda bir güzele uğradım // Gümüş nalın geyer altın halınan
Onun her bakışı bin gazâ değer // Şu dünyada baha yetmez malınan (6/1)
Ağ yarın da karşısında durulmaz // Hörü müdür melek midir bilinmez (7/2)

Telmih : Söz arasında meşhur tarihi bir olaya işaret etmektir.

Memnun musun seni gelip gezenden
Usanman mı şu yapıdan düzenden
Şah kızını almak için Kozan'dan
Ala pınar(dan) su verenler nic'oldu ?⁷ (Özdemir -219)
Burada Çukurova'nın ünlü efsanelerinden birine telmihte bulunulmuştur.

Teşbih: Aralarında çeşitli yönlerden benzerlik bulunan iki varlıktan zayıfını kuvvetlisine benzetmek sanatına denir.

Ağzın şeker dudakların bal gibi (4/1)
Yükseklerde şahin gibi süzülür // Enginlerde turna gibi düzülür
Haçan dostu ansa gönlüm üzülür // Şimdi döndüm düzen tutmaz tele ben (8/1)
Şair, sevgilisini şahin ve turnaya, kendisini de düzen tutmaz tele benzetmiştir.
Atımın kuyruğu cura saz gibi // Divanda durmuş da ergen kız gibi (2/3)
Atın kuyruğu saza, atın kendisi de ergen kıza benzetilmiştir.

Ağ göğsün arası mis gibi kokar (8/2)
Altın ak gerdanda mum gibi akar (17/2)

Teşhis ve İntak: Teşhis kişileştirmek, intak da konuşurmak demektir. Bu sanatlar, insan dışındaki varlıklarla ilgilidir.

Kırat der ki ; ben atların başıyım // Yiğitler elinde serdar kuşuyum
Dar yerde de can kurtaran kişiyim// Üzengi böğrümü yerdiği zaman (31/4)
Can evimden vurdu felek neyleyim // Ben ağlarım çelik teller iniler
Ben almadım toprak aldı koynuna // Yarım diyen bülbül diller iniler (55/1)
Gözlerimden akan seller iniler (55/5)
Mezarıma giden yollar iniler (55/6)
Ölüm de güzeli severe benzer (56/1)

⁷ Saim Sakaoğlu, *age*, s.44. (S. Sakaoğlu bu dördlüğü Ahmet Z. Özdemir'in "Avşarlar ve Dadaloğlu" Ankara, 1985 adlı eserinden almıştır.)

D. Atasözleri ve Deyimler:

Halk Edebiyatı ile Klasik Edebiyatın müştereklerinden biri de Atasözleri ve Deyimlerdir. Dadaloğlu da bu etkileşimden nasibini alarak atasözleri ve deyimleri kullanmıştır.

Şahin kocasa da vermez avını // Aslı kurt yavrusu gene kurt olur (47/1)
(şahin kocasa da yine avını vermez; kurt yavrusu yine kurt olur)

‘Akibet gürg-zâde gürg şeved // Egerçi bâ-âdemî büzürg şever
(Kurt yavrusu, insanlarla beraber büyüse de, sonunda kurt olur)⁸

Der Dadaloğlu'm da sözün sırası // Yara biter, bitmez dilin yarası (Özdemir, 153)⁹
(Kılıç yarası geçer dil yarası geçmez)

Öçüktürme erni tilin, bil bu til // Başkırsa bütmez büter ok başı
(İnsanı dil ile kızdırma, bil; ok yarası iyileşir, bu dil yaralasa (yarası) iyileşmez)¹⁰

Yaramı dolduran ince tuzunan
Üstüne de biber ektin öl deyi (Özdemir -322)
(Yaraya tuz biber ekmek)

E. Dinî ve Efsanevî, Şahıs ve Yer Adları :

Dadaloğlu az da olsa Klasik Edebiyatta geçen bazı şahıs ve yer adlarını şiirlerinde kullanmıştır.

Şahsiyetler: Azrail (30/4) (B. G. 301/2), Ferhad (1/4) (N. G.200/2), İdris (57/2) (FK. G. 289/3), İsa (57/2) (FK. K. 4/26), Leyla (1/47) (N. G. 531/3), Mecnun (7/3) (N. G. 531/3), Mehdi (56/3) (FK. TB. 12/11), Şirin (1/3) (B. G. 300/2)

Mekan ve Yer Adları: Acem (58/1) (FK. G.206/16), Al' Osman (Al-i Osman) (54/1) (YB. M.I/2), Antep (32/2,40/2) (Kadri, G)¹¹, Arabistan (36/6) (HB. K.8/14), Aydın (34/2) (HB. G.343/3), Bağdat (40/2) (F. G.41/7), Halep (40/2) (HB. G.303/1), Hindistan (1/2) (F. G.49/4), Maraş (33/3), Osmanlı (Osmanî) (39/4) (HB. G.611/2), Şam (57/1) (Râmî, G)¹², Yemen (1/2) (SV. G.13/4)¹³

⁸ *Risale-i Edeb*, Diyarbakır İhtisas Kütüphanesi, Yazma Eserler Bölümü, nu: 506/1, yaprak, 2b/9a.

⁹ Saim Sakaoğlu, *age*, s. 46.

¹⁰ Reşit Rahmeti ARAT, *Atabetü'l-Hakâyık*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1992, s. 51.

¹¹ İsmail Belig, *Nuhbetü'l-âsâr li-zeyl-i zübdeti'l-eş'âr*, Hazırlayan, Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1995, s. 436.

¹² İsmail Belig, *age*, s. 137.

¹³ İsimlerden sonra gelen parantezlerden birincisi Dadaloğlu'na, ikincisi divan şairlerine aittir.

Sonuç:

Bütün halk şairleri az çok Klasik Edebiyattan etkilenmiş ve bu edebiyata ait nazım şekillerini, kelime, mazmun ve imajları kullanmışlardır. İncelediğimiz Dadaloğlu da bu etkileşimden nasibini almıştır. Klasik Türk şiirinde karşımıza çıkan aşk teması ve bu bağlamda “aşık,sevgili ve rakip” tipleri, benzer özellikleriyle, Dadaloğlu’nun şiirlerine de yansımış, şiirlerinde teşbih, istiare, mecaz gibi edebi sanatları kullanmıştır. Günlük konuşmalarda karşımıza çıkan bu benzetme ve mecazlar, dilimizin yüzyıllardır kazandığı ortak ifade tarzlarında olan “atasözü ve deyimleri” şiire sokma geleneği her iki edebiyatın temsilcileri tarafından da benimsenmiş ve başarıyla şiire yansıtılmıştır.

Klasik Türk şiiri’nde karşılaştığımız sevgilinin fiziki özellikleri Dadaloğlu tarafından şiire yansıtılmıştır. Buna bağlı olarak klasik şairlerimizle halk şairlerimizin duygu, düşünce ve ifade tarzları bakımından kesin çizgilerle birbirlerinden ayıramayacağımı, şiirde şekil ve içerik yönünden birbirlerini etkilediklerini söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR

- Aksoy, Ömer Asım; Atasözü ve Deyimler sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara, 1983.
- Arat, Reşit Rahmeti; Atebetü’l-Hakayık, TDK Yayınları, Ankara, 1992.
- Çavuşoğlu, Mehmet; "Divan Şiiri", Türk Dili, (Türk Şiiri Özel Sayısı II -Divan Şiiri) , S.415-416-417 Temmuz Ağustos Eylül 1986.
- Çelebioğlu, Amil; "Karacaoğlan'da Divan Şiiri Hususiyetleri" T.F.A., 1984 Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1984, s. 17-30.
- _____ ; "Manilerle Divan Şiirinde Ortak Hususiyetler" Türk Halk Edebiyatı ve Folklorundan Yeni Görüşler II, Konya, 1985, s. 172-184.
- Dilçin, Cem; Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara, 1983.
- Kocakaplan, İsa; Açıklamalı Edebî sanatlar, MEB Yayınları 2394, İstanbul, 1992.
- Kurnaz, Cemal; Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler, Akçağ Yayınları, Ankara, 1990.
- Küçük, Sabahattin, Baki Divanı, TDK Yayınları, Ankara, 1994.
- Levend, Agah Sırrı; Divan Edebiyatı, (Kelimeler - Mazmunlar), III. Baskı, Enderun kitabevi, İstanbul, 1980.
- Özdemir, Ahmet Z.; Avşarlar ve Dadaloğlu, Ankara 1985.
- Pala, İskender; Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, I-II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989.
- Sakaoğlu, Saim; Dadaloğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996.
- Tolasa, Harun; Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1974.

Kısaltmalar

AP : Ahmet Paşa

B : Behiştî

BK : Baki

F : Fuzûlî

FH : Fitnat Hanım

FK : Fehîm-i Kadim

G : gazel

HB : Hayalî Bey

K : kaside

M : mersiye

N :Nev'î

NB : Necati Bey

ND : Nedim

SV : Sûmbûlzade Vehbi

TB: terci'-bend

YB : Yahya Bey